

"PROLETAREC"
JE DELAVSKI
LIST ZA
misleče čitatelje.

PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

DRUGI
NAJSTAREJŠI
jugoslovanski
socialistični list.

NO.—ŠT. 1215.

Entered as second-class matter December 8, 1930, at the
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March

CHICAGO, ILL., 25. DECEMBRA, (DECEMBER 25) 1930.

Published weekly at
3630 W. 26th St.

ETO—VOL. XXV.

POLOŽAJ PO SVETU KONCEM LETA IN DELAVSTVO

ARMADA BREZPOSELNIH DOKAZ GLUPOSTI SEDANJE "UREDJE"

Uboštvo v morju izobilja. Nepraktivni sloji. — Petletni načrt. — Svet v prerojenju delavskega gibanja.

V prazniški sezoni je svet ves blag, vlijeden in dobrobitljiv. Uredniki pišejo hvalospev, pridigarji govore o miru, ljudje vočijo drug drugemu srečo. Tako je vsako leto od božičnih do novoletnih dni. Pametnega ni ničesar v tem, vzlič spominom ter mikavnim tradicijam.

Lepe besede v nesmiselnih uredbi

Velikanska armada brezposelnih v vseh deželah sveta je sama na sebi dokaz gluposti uredbe, v kateri je vsega v izobilju, živil in drugega blaga vseh vrst toliko, da ne vedo kam z njim, pa vendar je poleg teh ogromnih zalog milijone bednih ter oblečenih v cape.

Reven človek je podvržen boleznim bolj kakor tisti, ki si lahko privočijo ves potreben komfort. Dasi je zdravnikov v izobilju, zdravil zadost za vse, so stotisoč brez zdravnika nege, in kadar jo dobe, je ponavadi z njihovim zdravjem že pri kraju.

Delavec nikjer ne manjka. Kljub temu je delavnik še morski dolg 10 do 12 ur, in delavec se naganja k garanji, kakor da ni nikjer več nobenega človeka ki bi še iskal delo.

Ker je denarja v izobilju, blaga istotako, bi družbe čisto lahko plačevalne toljino mezdo, kot je potrebna za preživljajanje povprečne družine. Toda ne! Plaćajo kolikor mogoče malo, vseled tega je poleg rodbinskih očetov prisiljenih delati v tovarnah, pisarnah ali kjerkoli stotisoč mater, ki morajo v borbi za kruh puščati v nemar vrgo svojih otrok. Ko je sin ali hčer enkrat iz šole, alo v delavnico! V neštetih slučajih je plača vseh treh komaj toljico, da se ji bi lahko reklo primerna plača za vzdrževanje družine.

Izžemanje delavcev in farmerjev

Delavec in farmer sta prisiljena vzdrževati več milijonov tretov, ki ne napravijo v vsem svojem življenju nobenega koristnega dela, pa žive kljub temu v izobilju. Bodisi, da jim donatajo dohodke dividende, ali postranski viri v obliki podkupnim, ali da bogate z raketirstvom na račun ljudskih žepov, ali od političnih služb, borbe za kruh kakor jo imata delavec in farmer, oni ne poznaajo.

Sistem profita si je osvojil časopisje, knjige, radio in vsa druga sredstva, s katerimi kontrolira občinske, okrajne in državne oblasti, zakonodaje, sodišča, armado, ječe, vislice in električne stote. Delavec in farmerjem je dano da garajo in producirajo, in ko napravijo vsega preveč, so vrženi v — pomanjkanje. Vsakega toliko časa jih propaganda posedujocih slojev načene na voliča, kjer vseled zaslepjenosti glasujejo proti svojim koristim.

Temne pege vidimo vse povsed. Svet je že vedno vojašnica — zdaj celo bolj kot kdaj poprej. Rame proile svetovne vojne še niso zaceljene in že se države pripravljajo na novo.

Razgled z lepše strani slike

Ni pa slika razmer z vseh strani temna. Mogočno delavsko gibanje usposoblja svet na prevrat, kjer se bo ustvarjalo v korist vseh ljudi, ne za profit nekaterim. Dasi se militarizem pripravlja na novo klanje, je proti njemu v teku ljuta borba, s ciljem, da se vojne nevarnosti odstrani, da se armado zmanjša, da se z militaristično tekmo prekine in da se iztrevi vzroke, ki povzročajo militarizem in vojne.

Sovjetska Rusija izvaja svoj petletni načrt za industrializacijo dežele. Dasi so potrebi velikanski napor, presegajo do sedaj izvršeno delo kvoto v načrtu, in če ne bo večjih zaprek v bodoče, bo načrt izveden v štirih namesto v petih letih vsaj v nekaterih obratih.

Reakcija na netakovani cesti

V Italiji se opozicija proti fašizmu jača vzlici terorističnim metodam Mussolinijevi vlade. Fašizem v Avstriji prošlega novembra ni dosegel pričakovanje zmage. Tudi v Nemčiji in drugje si je že polomil nekaj zob.

Dasi angleška delavska vlada ni izpolnila upov delavskih strank, je storila posebno v pogledu mirovne politike kako mnogo. Upravo države je prevzela v najkritičnejši dobi Velike Britanije. Anglia sama je v gospodarskem propadanju in njeni dominioni ter kolonije so v procesu novih orientacij. Indija se z vso odločnostjo bori, da si izvojuje samovlado. Iz teh vrtnic pride prej ali slej nova Velika Britanija v znamenju sledilčnih držav, v kateri bo Indija enakopravna.

Tragične slike ob svetu upov

Pregled po svetu je poln tragičnih slik. Toda situacija ni brezupna, kajti garancija za vstajenje človeštva je delavsko gibanje, kateremu je cilj socialistična uredba.

Kapitalizem oborožuje armado za novo klanje, delavsko gibanje pa se bori za svetovni mir in za zgradbo društva narodov, v katerem ne bo več izkoriscenja in vzrokov za vojne.

KDO KVARI MLADINO V MESTIH?

Poleg drugih ječ, ki jih je v Zed. državah polno toda ne še "zadosti", je tudi mnogo takozvanih poboljševalnic, kar znači ječ za mladoletne. Dečki, ki so na tej sliki, so bili arretirani v Brooklynu, N. J. Njihova starost je od 16 do 18 let. Priznali so nad 50 ropov. Detekti so našli pri njih naropane z vrednostjo več tisoč dolarjev. Nekaj jo je razstavljeno na mizi na tej sliki, katero čuva detektiv. Te kakor tisoče drugih mladih fantov in deklek polviri environment, v katerem se gibljejo. Slaba tovaršja, slaba literatura, kvarljivi filmi in stotero takih reči, ki prospievajo v kapitalističnem sistemu, kjer je denar vse in glavni namen ter cilj denar in profit. Vso to gnilo uredbo bi bilo treba prav tako poslati v "poboljševalnico" kako r izprijetno mladež.

Jugoslovanski konzuli v Ameriki pozivajo može in fante na nabor

Komur je za vojaški stan v domovini, naj se javi 25. jan.—"Poziv na rekrutaciju u New Yorku", je naslov proglašu generalnega konzula Jankovića.

Generalni konzul Radoje niči, ki vsled dela stalno žive v ostanejo stalno tukaj, bodo v Janković v New Yorku poziva prekoceanskih deželah, ali so slučaju povrnite vzeti v armavijo dne 25. januarja pri naboru komisiji v New Yorku, denični, ki v njih žive samo zato, da je jih smatra za zelo nočo, da se jih smatra za časno, ali ki so zapuščili Jugoslavijo pet let pred določeno nekaj takega kot je bila v bivši Avstriji "črna vojska". Konzulatov proglaš pravi: "Ovo se odnosi na jugoslavenske gradjane kao i na one koji su se naturalizovali u Americi."

Po našem: "Te naborne naredbe za službovanje v jugoslavenski armadi se tičejo vseh ameriških Jugoslovanov, ki so v starosti vojaške obveznosti, neglede ali so jugoslovanski ali pa ameriški naturalizirani državljanji." Ameriškega državljanstva v tem oziru Jugoslavija ne prizna, ker nima z Zed. državami nobene tozadevne pogode.

Jugoslovanski mladeniči v starosti vojaške obveznosti se morajo javljati konzulatu vsake tri leta enkrat, toda ne več kot za dobo treh mesecev. Kdor se ne javi konzulatu, ali kdor se bo izgovarjal, da ga pismo iz urada konzulata ni doseglo, bo smatrana za beguncem. To tolmačenje podčrta proglaš na sledenči način: "Ko ne dojde na poziv konzulata pod izgovorom da ga pismo nije našlo na adresi, koja je na njegovi prijavi, SMATRA SE BEGUNCEM."

Tisti, ki bodo potreni in že le ostati še nadalje v tej deželi, ne bodo nadlegovani, toda v slučaju da se Jugoslavija zaplete v vojno, pravi konzulov proglaš, da morajo nemudoma in brez siljenja odpotoviti v domovino ter se javiti vojaški oblasti za vstop v armado.

Proglaš tolmači, da traja vojaška obveznost do 32. leta. Vsak Jugoslov do te starosti se mora javiti konzulu, ako noče imeti neprilike v slučaju povrnitve. Tisti, ki bodo potreni in potem oproščeni z izjavou, da

"LIBERTY LOAN" ZA BREZPOSELNE

Socialistični dnevnik Milwaukee Leader predlaga v odprttem pismu predsedniku Hooverju, da naj najame vlada posoji na način, kakor ga je dobila med vojno. Z novimi "liberty loan" bondi naj bi financirala v velikem obsegu javna dela ter zaposila delavce, ki so zdaj brez zasluka. Članek argumentira, da če je bila dežela v stanju vse storiti v svrhu klanja na tujih bojiščih, čemu se ne bi potrudila nekoliko tudi v mirni vojni za osvoboditev domačih brezposelnih iz uboštva in nesigurnosti.

Konferenca za razroževanje ne pride do soglasja

Ena najsmehnejših konferenc je tista, ki se v Genovi prička radi vprašanja razroževanja. Razpravljajo že dolgo, sklene zborovanje odgoditi, da si komisije nabavijo novih podatkov, konferenca spet sklicajo, državniki si na nji očitajo neiskrenost, gredo nad domov in potem se vrnejo na prihodnjo razrožitveno konferenco. Medtem se oborožujejo, izboljujejo orodje, grade utrdbe in trošijo ljudski denar v pripravah za novo klanjanje.

Socialistični glasovi v Kansasu

Pri volitvah 4. nov. v Kansasu je bil Alva Graham, socialistični kandidat za člena v kansaskem vrhovnem sodišču, 60,000 glasov. Socialistični kandidat za državnega tajnika je bil 14,459 in za zveznega senatorja 11,659, kakor se glasi uradno poročilo iz državnega urada za štetje glasov.

IZGREDI V NEMČIJI.

Vsled velikega števila brezposelnih se v nemških mestih dogajajo pogosto demonstracije, katere pa prirejajo največ fašisti, z njimi pa se pretepih po ulicah in shodih komunisti ter socialisti.

ŠE EDEN EINSTEINOV PROBLEM

Ko se je profesor Albert Einstein odločil poseti Ameriko, se je začel zanimati notorična "ameriška radovednost" na leti način kakor se je za rumunsko kraljico ali waleškega princa. O Einsteinovi teoriji relativnosti poprveč človek ne ve ničesar, ampak čel je, da je Einstein velik matematik, pa stejnega vrat, da vidi tega čudnega učenjaka. Reporterji se ga nadlegovali toliko, da mu je bilo skrajno zoporno. V Kaliforniji, kjer bo predaval na Mt. Wilson observatoriju, se je odpeljal iz New Yorka z ladjo skorpi Panamski prekop. Einstein je v sredji na tej sliki. Po preprečilju je Einstein pacifist za vsako cono in veruje v preuredbu ekonomike in društva, kakor je propagira socializem.

Naročite si
AMERIŠKI
DRUŽINSKI
KOLEDAR
letnik 1931
Stane \$1

**Slavnost petletnice kluba
JSZ v Bridgeportu**

Bridgeport, O. — Kot že poročano, priredi klub št. 11 JSZ v soboto 27. decembra ob 7. zvečer v društvni dvorani slavnost petletnice klubovega delovanja. Program je zelo zanimiv in zabaven. Vključuje igro "Muzikalna kuharica", nastop pevskega zboru "Svoboda" in par govorov ter nato plesno in prosto zabavo. Plesealec bo igrala domača godba štirih mož.

Posetniki klubovih priredbo so bili še vselej zadovoljni, in klub se bo potrudil, da jim tudi sedaj preskrbi dovolj zabave ter dobro postrežbo. Naj bo to večer prave bratske zabave za vse.

Drugi dan 28. dec. ob 10. dopoldne pa pojdemo vsi na konferenco soc. klubov in društev Prosvetne matic JSZ., ki se bo vršila v isti dvorani v Boydsville (Bridgeport).

Joseph Snay, tajnik kluba in konference.

0 "Proletarci"

Cleveland, O. — List kot je Proletarci, bi moral čitati vsak slovenski delavec in vsaka Slovenska. Njegovi nauki so zdravi, in ko se delavstvo vsposebi zanje, bomo še prišli v dobo, v kateri se bo rodil odrešenik, novi red, v katerem bomo ljudje res lahko bratje in sestre. Veliko uspeha Proletarci v bo-dočem letu želi **Frances Bajec**.

**Izjava kluba št. 114 JSZ
glede "Zarje"**

Detroit, Mich. — Ker smo tu di v Detroitu sledili poteku razdora v pevskem zboru "Zarja", odsek kluba št. 27 JSZ. v Clevelandu, in ker je "Zarja" kot odsek kluba dvakrat gostovala v Detroitu ter se nam s svojim lepim petjem zelo priljubila, in ker vemo, kako velike žrtve so potrebne za vzdrževanje delavskih kulturnih organizacij, zato klub št. 114 JSZ. obsoja po stopanje razdiračev, ki so oddeli iz klubove "Zarje" še vedeli iz klubove "Zarje" skupino pevcev in pevk ter potem vlo-

**Obrambni sklad
klubove "Zarje"**

IV. izkaz.
Strabane, Pa. — Klub št. 118 JSZ; \$8; po \$1: M. Spec in A. Zidanek; L. Bartol, 75c. Po 50c: F. Samas, M. Tekavec in A. Kern; po 25c: J. Koklich, G. Smrekar, A. Fatur, Bartol Yerant in Joe Tekstar. Skupaj \$8.50.

Sygan, Pa. — Dr. "Bratstvo" št. 69 SNPJ. \$2.00.

Eveloth, Minn. — Dr. "Napredok" št. 69 SNPJ. \$2.00.

Akron, O. — Dr. št. 170 SNPJ \$5.00.

Powhatan Point, O. — Klub št. 25 JSZ. \$1.75.

Barberton, O. — Klub št. 232 JSZ. \$10; nabранo na seji \$2.35; John Garber \$1. Skupaj \$13.35.

Chicago, Ill. — Klub št. 1 JSZ. \$25; dr. "Nada" št. 102 SNPJ. (nabranona seji \$3); po \$1: Filip Kmetec, John M. Rayer in John Oliz; po 50c: Frnak Podlipc, Anton Putz in Ignatz Hainrihar; Frances Wegel 25c. Skupaj \$32.75.

Cleveland, O. — Dr. "Naprek" št. 5 SNPJ. \$15; John Hočevar \$5; James Kos \$1. Skupaj \$21.00.

Bellaire, O. — Dr. št. 258 SNPJ. \$1; nabrano na seji \$1. Skupaj \$2.00.

La Salle, Ill. — Dr. "Jutranja Zora" št. 103 SNPJ. \$1; Fr. Martinjak \$1. Skupaj \$2.00.

Springfield, Ill. — Klub št. 47 JSZ. \$5.00.

Glencoe, O. — Klub št. 2 JSZ. \$1.88; nabrano na veselicu \$3.12, skupaj \$5.00.

South Fork, Pa. — Dr. št. 345 SNPJ. \$2.00.

Yukon, Pa. — Joseph Robich, \$2.00.

Lawrence, Pa. — Louis Britz \$2.00.

Arma, Kans. — Klub št. 21 JSZ. \$2.00.

Yale, Kans. — Joseph Bratkovich \$1.00.

Wattis, Utah. — Po 50c: Andy Juwan, Joseph Benet in Peter Zmerzličar, skupaj \$1.50.

Skupaj v tem izkazu \$113.85, prejšnji izkaz \$422.45, skupaj \$566.30.

Ako želite prevzeti zastopništvo "Proletarca", prodajati ranj knjige in mu nabirati oglase, pišite upravitelju za pojasnila.

Koliko je slovenskih in drugih trgovcev, ki trgujejo z vami v vaši naseljini, da oglašajo v "Proletarcu"?

Cemu napredna društva vam ne oglašajo svojih priredb tudi v "Proletarcu"?

GLAD POLEG "NADPRODUKCIJE"

Letna seja kluba št. 1 JSZ

Chicago, Ill. — Radi obširnega in važnega sporeda se seja kluba št. 1 v petek 26. decembra v dvorani SNPJ. prične ob 7:30 zvečer. Člane in članice prosimo, da to upoštevajo.

Nadalje so prošeni, da na pravijo na tej seji s tajnikom obračun za poslane jim vstopnice, kot za proši koncert "Save" in za druge priredebe.

Po izčrpaniem dnevnem redu se nadaljuje diskuzija o predmetu, ki smo ga imeli v razpravi že na prošli seji. Prvi referent bo Peter Bernik.

Imeli bomo volitve odbora za leto 1931. Sedanj odborniki kluba št. 1 so: tajnik-blagajnik Peter Bernik; organizator Fr. Zaitz; zapisnikar John Turk; knjižničar Charles Pogorelec; odbor "Save": Fr. Alesh, predsednik; Anton Garden, tajnik; John Rak, arhivar. Dramski odsek: Peter Bernik in L. Beiniger. Mesto tretjega člena tega odseka je bilo izpraznjeno z resignacijo J. Olipe na eni prejšnjih sej.

Angleški dramski odsek: D. J. Lotrich, J. Kopach in Fr. Buric.

Delegatje kluba št. 1 v centralnem odboru Cook County Socialist Party so bili v tem letu Pogorelec, Garden, Rak, Lotrich in Kopach.

John Rak.

Koncert "Slovana"

Chicago, Ill. — Pevski zbor "Sloven" na Pullmanu je praznoval svojo petindvajsetletno cspri s pripovedijo koncerta, ki se je vršil v nedeljo 14. decembra na banketu je predsedoval Mirko Kuhel. Govorili so Wm. Rus, J. Tisol, konzul Kolumbavtič, o katerem je nedeljski "Herald and Examiner" poročal, da bo častni gost, Vincent Cainkar in pa predstavniki sodelujočih pevskih zborov.

Socialistična kluba št. 114, 115 ter angleško poslujoči odbek uprizoril 18. januarja endejansko dramo "Black Hell" v angleškem jeziku, ter veseljigro v treh slikah "Zdravnikov strženj" v slovenskem jeziku. Toleg tega je na sporedu tudi muzikalni prizor "Trije žejni godci" kakor tudi živa slika "Vstajenje". Čisti prebitek je namenjen angleško posujočemu odseku, kateri že baje šeje 35 mladih članov. V mladinskom oddelku se odličuje Agnes Oblak, Herman Rugel, Andy Grum, Estel Menton in drugi. Klubi imajo na vidiku tudi večje dramsko delo v marcu, toda o tem pozneje.

F. Česec.

Naznanilo sodrugom v Springfieldu

Springfield, Ill. — Članstvo kluba št. 47 JSZ. je vabiljeno na redno sejo četrto nedeljo v decembru. Prične se po direktorski seji. Udeležite se je gotovo. Med drugimi točkami imamo na dnevnem redu volitve odbora za prihodnje leto.

Pridite vsi. — **Joseph Ovca**, tajnik.

Šubljevi koncerti

Koncertni pevec baritonist Tone Šubelj bo imel koncert v Milwaukeeju v S. S. Turn Hall v nedeljo 1. marca. Nekaj pesmi zapoje skupno z zborom "Napreja".

V Chicagu bo imel koncert v nedeljo 22. marca v dvorani ČSPS.

Zdrava razmišljjanja za zdrave ljudi

Krayn, Pa. — Zdaj smo v času, ko je v navadu rek, da imajo ljudje več časa za brajze. In ob tej priliki se mi pojavi vprašanje, v koliko se sploh poslujejo delavščega časopisa in dobre literature v občini? Nisem niti izvedenec, ne filozof, vendar temu si upam trdit, da niti petnajst odstotkov ljudi ne čita kakor bi bilo njim v korist, in zato jih niti petnajst odstotkov ljudi ne čita kakor bi bilo njim v korist, in zato jih niti petnajst odstotkov ljudi ne misli s svojo glavo. Toliko kar se Sed. državže. V tej toliko opevan svobodni delavšči je nazadnjašča, da prekipeva. Vzemimo za primer Američke Slovenske. Zelo radi se ponosamo z našo prednostjo in kulturo, toda v koliko se poslujujejo naprednih listov, kar sta npr. Proletar in Prosveta? Zelo majhen odstotek, kar ni najboljše izpričevalo za naš delavšči ljudstvo. Nič boljše ni med delavščimi drugimi narodnosti.

Amerikanec je vzbujbil valed ognomega pritiska kapitalistične revije in dnevnik. Dobri za nikel ali učni magazin in na nedeljski časopis, ki teža papirja sam na sebi. Ker ni nuančen, da bi znali ločiti dober od slabega lista, ker ni zadost razumevanje, da bi zapovedel kak je dobro in kak slabo čitvo, ga privlačuje nase čara, katero niti servira dnevnik in njeni nedeljski izdaje ter magazini s svojo težo papirja. Deinavec, ki čita ajmoljšun, ne bo nikoli v stanju pomnovati razrednega dobra. Kapitalistični tisk mu dopoveduje, da razrednega dobra sploh ni, da imamo v tej deželi vse evake pravice ter anake priložnosti, in povprečni američki delavec mu verjam, dokler ima delo, ko pa ga začne davati brezposelnost, je pa za takojšnjo "revolucion". Ko hitro spet dobri delo, je pa za "stodostotni američki patriotizem", ne da bi vedel povedati, kaj pravzaprav je tak patriotski.

Druževna hrana povprečnega Američanca so "funies" in pa "spots". Gianni o delavščem položaju ter raznih problemih so mu neunost, ali pa pravi, da so zanj "prečki". Ali se je potem takem čuditi, da republikanci in demokracije zmagujejo že leta in takolahko? Ko bi delavšči tisk eno petino toliko razširjen kakor je kapitalistični, pa bi bila slika v zbornicah drugačna in tudi razmerje bi bile vse drugačne — vse boljše za delavstvo.

Ako bi šel v krožcu in mu rekel: Pomari mi in napravi mi par čevljiv, bi te debelo pogledal in se najbrž tudi zelo razjezel nad tabo. Kadar hoče pohištvo, ga naročil v mizanski trgovini ali delavnicu, ne v pekariji.

To se samo od sebi razume, bo morda dejal ta ali oni. In če se to razume, bi morali delavci zapospasti se to, da, ako hoče delavšči izobražen, nikač jo ne izči v kapitalističnem tisku!

Trusti kontrolirajo skoro vse dnevne in velike magazine, delavci jih pa naročajo in čitajo. Ako bi šel jaz k Rockefellerju, Fordu, Schwabu ali Morganu, in mu dejal, prosim, zato kam se k temi, da mi pomagajo v delavščem izobraževanju, bi bilo isto, kakor če bi šel k kovaču in mu rekel, naj mi umeri ter seši oblike. Pa včas temu hodi milijone ljudi v kapitalističnem tisku.

Henrik Pečarič.

"Stari grehi"

Chicago, Ill. — Dramski odsek kluba št. 1 vprizoril v nedeljo 25. januarja v dvorani ČSPS. komedijo v treh dejanjih "Stari grehi". Rezervirajte si ta datum za poset te predstave, na kateri bo smeha kakor že dolgo ne v dvorani ČSPS.

Konferenca soc. klubov in društev Prosvetne matice J. S. Z.

v nedeljo 28. decembra

ob 9. dopoldne v društvni dvorani,

BRIDGEPORT, O.

Večer prej dramska predstava in veselica kluba št. 11 v isti dvorani. Društva in klubi, v vzhodnem Ohiu in W. Virginiji, pošljite zastopnike na to važno zborovanje.

VŠČIPCI

Nenapredna naprednost.

V "Enakopravnosti" z dne 17. dec. piše "ena izmed članic" o delavščem blagoslovu za vso vašo dužino. Božjega blagoslova gotovo potrebujete. Glejte, tukaj se vam nudi lepa prilika, da pridez prav poceni do božjega blagoslova" — in božjega blagoslova "gotovo potrebujete". Včasi sem tudi jaz verjeti taki krami.

Janez Spoznavalec.

Po Butlerju drči.

Pri nas gledamo na vreme. Včasi je dim, včasi oblačno. Ceste so bile zadnjič preprežene s snežno-ledeno odojo. Po Butlerju je drčalo, po klancu okrog Slov. doma se drsamo. To je vse, kar je za enkrat novega pri nas. — Pittsburška cekarica.

Uganka.

Ce je ta in ta res svetovno slovne operni skladatelj, kot trdi reklama "zadruge" inc., katere so tiste svetovno znane opere, ki jih je uglastil?

Rad-bi-vedel.

Ce ti ne ugaja.

Patriot: Ce ti v tej deželi

kaj ne ugaja, pojdi k vragu v kraj od kjer si se pritepel, mi v Ameriki te ne potrebujemo!

Da se ne opusti navade.

Srečno in veselo novo leto vsem, ki čitajo Vščipce in tistim, ki so oščipani v njih.

Redaktor.

Anton Zornik

HERMINIE, PA.
Trgovina z mešanim blagom.
Poči in pralni stroji naša posebnost.

Tel. Herminie 2221.

Prijateljem in občinstvu priporoča svojo slaščarno JOHN VIDMAR

6516 ST. CLAIR AVE.,
CLEVELAND, O.

KLUBOM IN DRUŠTVOM

ALI želite svojim priredbam čimveč moralnega in gmotnega uspeha?

OGLAŠAJTE JIH V PROLETARCU!

AMERISKI DRUŽINSKI KOLEDAR za Ijudstvo

<b

PROLETAREC

List za interesne delavskega ljudstva.

Izbaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,

Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovenske Socialistične Zvezde

NAROČINA za Zedinjene države in Kanado za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.—Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi kopiji in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega teden.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906.Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address.

PROLETAREC

3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Telephone: Rockwell 2864.

546

JUGOSLOVANSKI NABORI

Konzuli Jugoslavije v Zed. državah pozivajo podanike in tudi one Jugoslovane, ki so naturalizirani državljanji ameriške Unije, na nabor v svrhu vojaške službe. Tiče se to tistih moških, ki so po jugoslovenskih zakonih obvezani služiti v armadi.

Za nabor 25. januarja so dobili obvestilo iz urada newyorškega konzula Radoje Jankovića menda le tisti jugoslovenski listi, ki niso na črni listi, oziroma ki niso prepovedani v Jugoslaviji. V koliko bodo pripravljeni oglašati konzulovo obvestilo in pozivati jugoslovenske mladenice v Ameriki na nabor ter v armado, sedaj še ne vemo. Je pa verjetno, da vlada generala Živkovića v tem oziru vsaj od večine slovenskih listov ne bo dobila direktnega sodelovanja pri iskanju rekrutov v Ameriki.

Tisoče Jugoslovanov je prišlo v to deželo, dokler je bilo to mogoče, da so se umaknili prisilni vojaški službi. Nabore na avstrijskih konzulatih ter enake pozive kakor je Jankovićev so pred vojno večinoma ignorirali in skorogotovo bodo storili isto večinoma tudi sedaj.

Milijoni priseljencev, ki so prišli v Zed. države iz militariziranih držav, so ustvarili tukaj tradicijo sovražnosti prisilni vojaški službi. Ameriški Jugoslovani v mržnji proti nji niso izjema.

ŠPANIJA

Nekoč je bila Španija ena najmogočnejših držav na svetu. Nad polovico ameriškega kontinenta je bilo v njeni oblasti. Pila je dolgo iz čaše slavne prošlosti in jo je docela izpraznila.

Spanija je znana tudi kot dežela inkvizicije. V imenu odrešenika in krščanstva je mučila protivnike ter druge, ki so se ji zamejili, bolj krvoločno kakor pa je bil po zagotovitvah v bibliji mučen Krist, v cigaru imenuje njegova cerkev poveličevala inkvizicijo.

Spanija je sedno vladarja srednjega veka. Dinastija, kardinali, škoferje in kloštri vladajo kakor nekoč. Zavornice iz temin inkvizicijske prošlosti so ustavile voz njenega napredka — država je zastala v vsem. Samo cerkev, dinastija ter plemstvo je še vedno kakor nekoč.

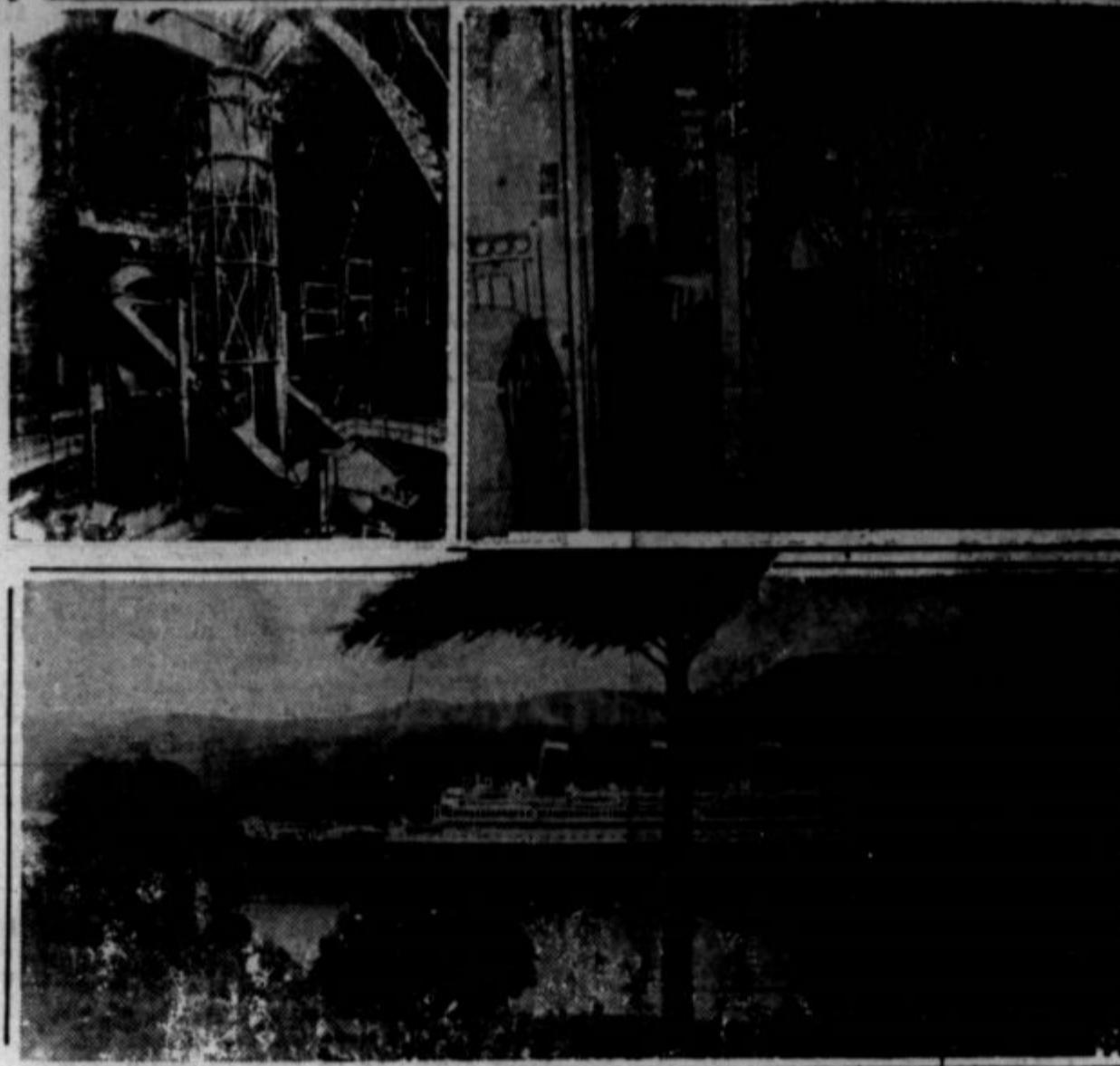
Ali ljudstvo, tisto ljudstvo, ki je tudi v Španiji sposobno misliti, hoče vredi uteže raz sebe in iti naprej. Tradicionalna prošlost tege ne dopušča in zato je v Španiji boj med srednjim vekom ter sedanjo. Liberalci, svobodomislici, znanstveniki, književniki in delavsko gibanje v Španiji je za strmoglavljenje diktature katoliške cerkve, dinastije in plemstva ter za ustanovitev republikanske Španije. Revolucionarni pritisik s tem ciljem so vprizorili zopet koncem novembra in v decembru, toda armada je ostala večinoma zvezeta režimu ter cerkvi. Revolucija je ponesrečila. Kralj z duhovščino ter plemstvom še ostane na vlasti. Revolucija republike kljub temu ni zadušena, kajti bodočnost Španije je njen. Prošlost si je s to zmago v krvi in z ječami sicer podaljšala življenje, toda je vžil uspehu bolna na smrt in bo poginila, pa če se še tako upira.

VZROKI KRIZE V ITALIJII

Il duce je dejal v italijanskem senatu, da je gospodarske krize v Italiji v veliki meri krije polom oktobra 1929 na newyorški borzi. Ves svet je imel obrnjene oči v ameriško prosperitet, v naraščanje cen ameriškim delnicam, v luksuriozno življenje Amerikancev. Danes pa imajo procesijo gladnih v ameriških mestih, ki čakajo, da dobe malo juhe in kruha, je dejal, in ta ameriški polom je pre-tresel ekonomsko stanje tudi v Italiji.

V Ameriki dolže "beraško Evropo" za krizo in tej deželi, v Braziliji istotako iščejo vzroke drugod in tako se lahko vsi skupaj veseli, a svoje polome opravičujejo s krizami v drugih deželah.

Potnik, ki se je ogibal usiljivih radovednežev

Nekaj o učenjaku Einsteinu ter njegova slika je na 1. strani. Na tej sliki spodaj je parnik Belgenland, s katerim se je peljal iz New Yorka po Panamskem prekopu v Kalifornijo, kamor je povabil, da bo predaval na Mt. Wilson zvezdarni v Pasadena. Tu ostane tudi v svrhu svojih študij več mesecov. Na vrhni sliki na levi je notranjost prej omenjene zvezdarne, na desni pa kabina na parniku, v kateri je prebil Einstein največ svojega časa na vožnji in v newyorški luki, da se je na ta način umaknil nadležnim reporterjem ter radovednežem.

Vtisi tujca v nenavadnih ameriških obratih

130,000 konjskih sil in sedem delavcev

Josef Pav, newyorški dopsnik dunajske "Arbeiter-Zeitung", je poslal svojemu časopisu tačen, ki ga pridružuje v prevodu Vena Venomerja. Američan je velikopotezen in odkritosrčen, zadnje mogoče le iz nečimernosti, vsekakor pa razkazuje vsakemu tujcu v velikem navdušenjem svoje zaklade, posebno še, če se ti zakladi bistveno in v dobrem razlikujejo od zakladov in naprav drugih držav. Ce je zgradil mister X na strehi svojega buildinga pristanišče za letala, če je banka of Manhattan vstavila nov trezor, čigar vrata merijo v premeru šest metrov, ali pa je dala lady Y svojo kopalo hand preplešati z zeleno barvo — potem ve kaj kmalu o vsem tem sieherni človek države.

"Pridi in se naglej do slepo-podatkov mojih genialnih možganov" — pravi Američan tujcu in ga popelje na 28. cesto v "najmanjši teatr sveta", kjer le težavo dobi prostore 35 oseb, popelje ga v svojo tiskarno bankovcev, kjer proizvajajo milijarde dolarjev in ga pusti, da ves trden leta ob Fordovem traku. "Pridi, glej, čudi se in pripoveduj drugim" — tako skrb stano nemirna bizniška duša za uspešno in cenami reklamo.

V Ameriki moramo razlikovati resnično, relativno delo, od blufa. Mnogo zelo presega evropske pojme, drugo spet je podobno suhim, zopravnim svetlobnim reklamnim stebericem Broadwayja podnevi. Mnogo drugega spet vodi človeka po strašni poti v kovinski pragozd železnih traverz, žic, debelih kot roka, gigantskih dvigalnih naprov in nenavadno velikih cevi, kjer voda človeška kreatura kot majčena žuželka. Američan ne misli na pojutrišnjem, on kuje, teče, razdira in gradi za dance. Ce gre Evropec s tem vidikom skozi ameriška podjetja, mu ne preostaja drugega, kot gledati in se čuditi.

Za 6% ceneje kot drugod. Na križišču Broadwayja in 24. ceste stoji nebodenik "Macy". To je ena največjih trgovin na svetu, kjer ustrežejo gostu z vsem. Tu dobiti od gumbov do motornih čolnov in letal vse, kar more nuditi življenje. V sedemnajstih nadstropijih, ki so zvezani med seboj z devetimi lifti in tekocimi monotonimi. Ford bi s svojim tudi bankovce po 10,000 dollar-

stopnicami, služi v mrtvi sezoni 8000 nastavljenec, v polni sezoni 13.000 nastavljenec svoj različno veliki vsakdanji kruh. Tedenske mezze kolebajo med 18 dolarji in 3000 dolarji. Vsak prodajalni pult ima svojo postajo za pošto po cevi, po kateri sklene kupec preko prodajalca kupčijo s centralnim birom. V sivih tuljavah švigači gori in dolni računi in bankovci.

Dva nadstropja niže, vzdano v skale, leži razpoložljalnica, ki ima direktno zvezo s podzemsko železnicu. Visoko zgoraj v 16. nadstropju je deset učilnic za izobraževanje nastavljencev in še eno nadstropje više so "macy-zdravnik" v od 11. dopoldne do 1. ponoči "Macy-hospital". Macy ne velika vrsta ljudi, ki se pogosto razteza po dveh cestah, pred Roxyjem. Čaka vstopa. Američko kino-obraščanje ne pozna pavze, neprestano, 14 ur bežijo v Roxyju pred 6500 pari očes filmski trakovi in slike. Popolne stane vsak znamenit film, po 50 centov, po 6. uri zvečer prodajajo vstopnice po 75 centov, po dolarju in \$1.25. V poletni vročini se mnogo Newyorkanov zateka v krasne hladne prostore Roxyja in Paramounta.

V Paramountu je malone enako obravnavanje kakor v Roxyju. Film, teater, dvoje orgel, orkester 70 mož, gramofon in variete. V prednjih prostorih prodajajo "slagerje", ki jih vsebuje pravkar igralni film. V inventar teh vlečebnih spadajo težke preproge, veliki lestenci, sohe, slikarske galerije, kadilnice za dame in gospode, čitalnice, pivnice in še marsikaj drugega.

Fordov stranski obrat: 750 avtov na dan.

Z avtom je skoro eno uro do New Jerseyja, do Fordovega newyorškega stranskega obrata. Pelješ se skozi Holland tunnel pod Hudson River, in na drugi strani ob avtomobilskih pokopalniščih in vzdolž ladijskih dokov, kjer čaka razpadajoča flota srednjevelikih parnikov, ki jih je Ford izdeloval med vojno iz slabega materijala za prevoz municije v Evropo.

Od novembarskega polopna na borzah ameriška industrija ne more okrevati. Celo bog vseh bogov, Henry Ford mora zavirati. Četrtna šestista sočerega delavstva newyorškega stranskega obrata je moralna poravnati novemberski račun in leži zdaj na asfaltu po cestah. Ford izdeluje v tem obratu dnevno "le" še 750 avtov. Motorje dobavljata Detroit, obleko zanj izdeluje tu na tekočem traku tisoč rok v ducatih oddelkih. Delo je grozno Washingtonu tudi delajo dolar.

5000 nastavljenec, 80% črnecv, med njimi dve tretjini žensk, ne smatra za ironijo dejstva, da "izdelujejo" dolar za tedensko mezzo 35 dolarjev.

Vsak Američan lahko "dela dolar", če ume. "Delati dolar" je najvažnejši poklic slikev.

Crne roke delajo denar.

V Washingtonu, mestu mirnih častitih zgradb, v mestu kapitola, velikih parkov in prebivalcev, ki imajo volilne pravice, v tem mestu izdelujejo zlate tele Amerike, temeljno valuto borz vseh mest, najvidnejši izraz najbogatejše države sveta, dolar.

5000 nastavljenec, 80% črnecv, med njimi dve tretjini žensk, ne smatra za ironijo dejstva, da "izdelujejo" dolar za tedensko mezzo 35 dolarjev.

Vsak Američan lahko "dela dolar", če ume. "Delati dolar" je najvažnejši poklic slikev.

Črni roki delajo denar.

V Washingtonu, mestu mirnih častitih zgradb, v mestu kapitola, velikih parkov in prebivalcev, ki imajo volilne pravice, v tem mestu izdelujejo zlate tele Amerike, temeljno valuto borz vseh mest, najvidnejši izraz najbogatejše države sveta, dolar.

5000 nastavljenec, 80% črnecv, med njimi dve tretjini žensk, ne smatra za ironijo dejstva, da "izdelujejo" dolar za tedensko mezzo 35 dolarjev.

Vsak Američan lahko "dela dolar", če ume. "Delati dolar" je najvažnejši poklic slikev.

Črni roki delajo denar.

V Washingtonu, mestu mirnih častitih zgradb, v mestu kapitola, velikih parkov in prebivalcev, ki imajo volilne pravice, v tem mestu izdelujejo zlate tele Amerike, temeljno valuto borz vseh mest, najvidnejši izraz najbogatejše države sveta, dolar.

5000 nastavljenec, 80% črnecv, med njimi dve tretjini žensk, ne smarta za ironijo dejstva, da "izdelujejo" dolar za tedensko mezzo 35 dolarjev.

Vsak Američan lahko "dela dolar", če ume. "Delati dolar" je najvažnejši poklic slikev.

Črni roki delajo denar.

V Washingtonu, mestu mirnih častitih zgradb, v mestu kapitola, velikih parkov in prebivalcev, ki imajo volilne pravice, v tem mestu izdelujejo zlate tele Amerike, temeljno valuto borz vseh mest, najvidnejši izraz najbogatejše države sveta, dolar.

5000 nastavljenec, 80% črnecv, med njimi dve tretjini žensk, ne smarta za ironijo dejstva, da "izdelujejo" dolar za tedensko mezzo 35 dolarjev.

Vsak Američan lahko "dela dolar", če ume. "Delati dolar" je najvažnejši poklic slikev.

Črni roki delajo denar.

V Washingtonu, mestu mirnih častitih zgradb, v mestu kapitola, velikih parkov in prebivalcev, ki imajo volilne pravice, v tem mestu izdelujejo zlate tele Amerike, temeljno valuto borz vseh mest, najvidnejši izraz najbogatejše države sveta, dolar.

5000 nastavljenec, 80% črnecv, med njimi dve tretjini žensk, ne smarta za ironijo dejstva, da "izdelujejo" dolar za tedensko mezzo 35 dolarjev.

Vsak Američan lahko "dela dolar", če ume. "Delati dolar" je najvažnejši poklic slikev.

Črni roki delajo denar.

V Washingtonu, mestu mirnih častitih zgradb, v mestu kapitola, velikih parkov in prebivalcev, ki imajo volilne pravice, v tem mestu izdelujejo zlate tele Amerike, temeljno valuto borz vseh mest, najvidnejši izraz najbogatejše države sveta, dolar.

5000 nastavljenec, 80% črnecv, med njimi dve tretjini žensk, ne smarta za ironijo dejstva, da "izdelujejo" dolar za tedensko mezzo 35 dolarjev.

Vsak Američan lahko "dela dolar", če ume. "Delati dolar" je najvažnejši poklic slikev.

Črni roki delajo denar.

V Washingtonu, mestu mirnih častitih zgradb, v mestu kapitola, velikih parkov in prebivalcev, ki imajo volilne pravice, v tem mestu izdelujejo zlate tele Amerike, temeljno valuto borz vseh mest, najvidnejši izraz najbogatejše države sveta, dolar.

5000 nastavljenec, 80% črnecv, med njimi dve tretjini žensk, ne smarta za ironijo dejstva, da "izdelujejo" dolar za tedensko mezzo 35 dolarjev.

Vsak Američan lahko "dela dolar", če ume. "Delati dolar" je najvažnejši poklic slikev.

Črni roki delajo denar.

V Washingtonu, mestu mirnih častitih zgradb, v mestu kapitola, velikih parkov in prebivalcev, ki imajo volilne pravice, v tem mestu izdelujejo zlate tele Amerike, temeljno valuto borz vseh mest, najvidnejši izraz najbogatejše države sveta

ALEKSANDER NEVEROV:

Taškent-kruha bogato mesto

(Ruska povest iz dni velike lakote.)

Prevedel Ivan Vuk.

(Nadaljevanje.)

Miška kriči:

— Po ceni ne dam!

Kirgiz je oblekel suknjič, a vagoni vlaka so se zgnali... Miška je iztrgal Kirguzu suknjič, a noža ni. Našel ga je sicer, a za pas se trgajo Kirgizi.

Miška malone zaplaka.

— Dajte... ne utegnem.

A vagoni se premikajo. Tik pred njegovimi očmi se premikajo. Kolesa se vrte, vsa zemlja se vrti, vsa postaja s Kirgizi vred se vrti. Miška beži po desni strani, a vrata v vagone so odprta z leve strani. Če skoči pod vagon na levo stran, ga kolesa zmelijo. Miška beži, majhen žrebiček za veliko železno kobilo. Laptji se spodtikajo, suknjič na plečih je kakor opeka. Težko dišejo odprta usta... zraka ni.

Zagledal je stopnico k zavorni kabini in v tkuje zagrablil z obema rokama za železni držaj. Miško je kar sunilo naprej. Ali se je odtrgala glava, ali so noge ostale zadaj? Glava z rokami je obvisela na železni držaju. Samo telo pa vleče Miško pod kolesa, kakor da mora tja. Kolesa hropejo, razrezati hočejo Miško na dvoje, izmrevariti ga na majhne koščke. Miškove težke noge mahajo, a vagoni drve vse hitreje. Te noge v širokih laptih se vlečejo pod kolesa kakor uteži in nih mogoče dvigniti na stopnico. Roke puščajo — z glavo bo udaril po kamenju, ob železne tračnice.

— Zbogom, Taškent!

— Zbogom, lopatinska vas!

— Smrt!

Cim popust Miškove roke — se Miškova glava razbije.

No, treba je drugače, ako se neče umreti.

Miški se ni hotelo umreti.

Zbral je vse svoje poslednje sile, napel vsa miško kakor vrv in z nogami otipal stopnico. Zvil se je, položil noge više, obrnil hrbel navzdol. Laže mu je postalno in laže je držal okamenelo telo.

— Sedaj ne padem.

Vzradostil se je nekoliko. A iz zavorne kabine gleda človek s srđitimi očmi. Nekaj je rekel, a kolesa so potegnila glas in ga zmela z enakomernimi udarci. Miška ga ni razumel, pač pa je pogledal žalostno jeznega človeka.

— Striček pomagaj!

Tudi Miškov glas so zmela kolesa, pogoljni udarci, odnesli ga mimo ušes. Dolgo je gledal človek na visečega Miško in misil na navodila, da ne sme trpeti v vlaku zastonjkarjev.

— Naj se razbij!

A nato je (docela nepričakovano) prijet Miško okrog pleč in ga potegnil v kabino. Postavil ga je k zabojučku s svetilko in jezno rekel:

— Bi se rad ubil?

Miška je molčal.

— Od kod?

— Iz Lopatina.

— S kom gre?

— Z očetom.

— A kje je oče?

— V tistem vagonu.

Človek s surovimi očmi si je ogledal Miško in se obrnil stran:

— Sit sem vas vseh!

Miška je molčal.

Sedel je poleg zabojučka, stegnil noge z velikimi lapti in se še ni mogel zbrati od strahu. Trgalo ga je v rokah, vrtelo se mu je v glavi, hotelo se mu je bljavati. Zezel si je ležati in, da bi ga nikdo ne vznenimirjal.

Zopet se mu je misil pojavit Lopatino.

Pogledala ga je gladujoča mati, dva brata. Videl je Jaškovo puško na tleh. Miška je tresel z glavo, da bi se ga ne lotevale neprjetne misli, da bi se ga ne lotevala otožnost. Ne zbežiš, Miška, od njih. Miška gre v Taškent in one gredo za njim kakor majhna mučika za mačko. Sreča to, da je krepke narave. Jokati neče, dasi bi bil že davno čas, da bi jokal na vse grlo. Nasmehnili se je sreča sodruga Dunajevu, a zopet se je skrila.

V glavo ležijo neprjetne misli, vznemirjava Miškove srce, iztiskavajo solze iz oči.

Kolesa vagona dražijo:

— Ne prideš,

ne prideš,

Smrt!

Ne prideš,

ne prideš,

Smrt!"

Človek jemlje iz zabojučka skorice kruha, skrbno grize majhne koščke, škili na Miška.

Wm. B. PUTZ

Cicero's

LEADING
LARGEST
OLDEST

Florist

Cvetlice in venci za vse slučaje.

5134 W. 25TH ST.

Tel.: Cicero 69. Na domu Cicero 2143.

Royal BakerySLOVENSKA UNIJSKA
PEKARNA.
ANTON F. ŽAGAR,
lastnik.1724 S Sheridan Rd.,
No. Chicago, Ill.
Tel. 5524.

Gospodinje, zahtevajte v trgovnih kruh iz naše pekarne.

"Merry Christmas"

F. Cesen.

"Merry Christmas" odmeva od vseh strani. V palačah bogatih so aranžirane tridnevne orgije. Na mizah se šopirijo importirani likerji — godba igra mehke sentimentalne melodije. Dame se v svoji razkošni toaleti naslanjajo na svoje kavalirje, kateri jim šepetajo zaljubljene fraze: obnašajo se s precej dobrodostno — toda čimhitreje se kazalec pomika proti polnoči, tem nesigurnejši so koraki "Snops" je pričel učinkovati. Tedaj preide godba v divji "jazz". Pari se zamenjajo, telese se gibljejo v nesramnem ritmu, v kot pa sameva božično drevo, simbol tega "krščanstva". Naenkrat ugasejo luči, po dvoranu pa zaorej piani glasovi. "Merry Christmas". Po ljubi se menjavajo. Ko postane zopet svetlo, se rajanje nadaljuje. Nenadoma se pojavi kabaretna plesalka, ki ima na sebi samo figovo pero; sledi splošno aklamiranje. Vse oči se uproj v njen lepi stas in bujno razvite prsi. Godba zaigra "Black Bottom". Ona pleše, užiga strasti v moških, v ženskah zavist. Z nogami se komaj dotika tal. Nastopati mora ponovno, do izčrpanosti. Tedaj je obsušujejo z darili in jo potegnejo v svoj vrtinec. Proti jutru se pavij porazgube po raznih sobah, kjer spijo do opoldne, nakar se orgije zopet pričnejo. "Merry Christmas!" Novodobni Kristus, kje si da razzeneš to farizejsko sodrgo iz templja. Ljudske mase te čakajo, pridi!

Sam visoki hribčki s sinjimi glavami in zrak med njimi se svetlika, kakor reka. Razbita čuvajnica s polomljenimi okni plane mimo. Mimo oči zbeži razdrta streha, spominjajoč na Lopatino, kjer stoje prazne, gladujoče izbe. Nerazumljiva otožnost zgrabi Miškovo srce, ga stisne v pest in njegova glava se povesi še globlje.

— Ali ima oče mnogo denarja?

Človek ga muči z raznimi vprašanji.

Miški ni do tega, da bi obračal jezik. Odveč mu je že neprestano bahanje. Vendar, kako se naj brez tega pripelje v Taškent? Vsi izprasujejo, pred vsemi se je treba dobro obnašati. Ce ne znaš, naletiš slabo. Vrjejo te kot mačico na cesto, v stepo, kjer ni ne ljudi ne življena, ter poreko:

— Falot je! Nima očeta ne matere. Brez vozne karte se pelje in brez dovoljenja.

Miška gleda z utrujenimi, podelimi očmi in govorji mirno kakor pravi odrasli mužik:

— Denarja je bilo mnogo... polovico so ga ukradli.

— Kje?

— Na postaji so prezreali žep.

Človek je postal vesel.

— To se pravi, durak, ako si izgubil svoj žep.

— Neizkušen — vzdihne Miška.

— A kako si zaostal?

— Trebuh me je zbolel. Šel sem "na stran", a vagoni so se odpeljali. Oče kriči: Hitro, sedi!... Pa sem se spodtaknil. Zgrabil sem se tu, komaj sem se obdržal. Hvala, da si mi pomagal...

— A če bi ti ne pomagal?

— Bi se ubil.

— Falot si, vidim!

— A ti, striček, kdo si?

24.

Po noči so morali izstopiti.

Na postaji so gorele svetilke z bledim sijem.

V temi so se mešali ljudje. Gibali so se v ogromnih gručah, suvali drug drugega, kričali in tonili v tankih glasovih jokajočih otrok.

Ležale so cele gruče gladnih mužikov, plakale, molile, zmerjale.

Kakor slepe sove so se prerivale babe:

z zamotanimi glavami,
z razmršenimi glavami.Vlačile so otroke na rokah,
vlačile so otroke, privezane na hrbitih,
vlačile so otroke, ki so se držali za krila.

Kakor izmučene ovce so padale babe okrog koles vagonov, polagale otročice na tanke, mrzle tračnice.

Kakor zavržena ščeneta so se valjali otroci:

nagi,
zamotani v cunje,
hričavi, ihteči,
glasno kričeči, odganjajoči smrt
z nenavadnim krikom.

Sodrugom v Clevelandu.

Še eno gorje se je vtihotapilo v množico gladujočih in nejedovnih, ki so preplavili majhno kirgiško postajo. Še ena kaplja človeškega trpljenja se je vliša, nikomur potrebna, od nikogar zaplena.

Sprevodenik je potresel Miško in veselo dejal:

— Pripeljal sem te do tod. Reci, hvala Bogu! Išči sedaj in poišči očeta.

Daleč je Miškov oče.

Daleč je Miškova mati.

(Dalje prihodnjič.)

Med modrostjo in fantaziranjem je razlika, ki pa jo tisti, katere vodi domišljavost, ne pozna.

Dr. Andrew Furlan
ZOBOZDRAVNIK
vogal Crawford and
Ogden Ave.
(Ogden Bank Bldg.)
Uradne ure: Od 9. do 12. dop.,
od 1. do 5. popoldne in od 6. do
9. zvečer. Ob sredah od 9. do
12. dop., in od 6. do 9. zvečer.
Tel. Crawford 2893.
Tel. na domu Rockwell 2816.

„šolo," pravi starejši deček. O-tih vratih in oknih je okrožno četu se trga srce. „Tudi k nam sodišče župnika Erhatiča oprovide enkrat Miklavž." pravi; siilo.

„Iepo bo okinčan, na prsi bo pa imel rdeč nagelj; le spat pojde, ker vas zebe."

V bližnji cerkvi je zvonilo k polnočnici — ohromela tradicija. Oče je pa stisnil zobe in se odpravil k počinku. „Merry Christmas!"

Nezakonska mati pred župnikom

Radi nauka nezakonski materi obojeni župnik Martin Erhartič od sv. Jakoba v Sl. g.

Mariborska "Delavska Politička" poroča:

„Meseca februarja 1930 je pri Sv. Jakobu v Slov. goricah postrojila kmečka hči A. P. nezakonskega otroka. Ko je babica prinesla otroka k župniku Martini Erhatiču krstit, je ta naročil babici, da mora priti nezakonska mati k "nauki".

Nezakonsko materi, tožiteljica A. P., je zastopal odvetnik dr. Reisman, a župnika Erhatiča dr. Veble. Kakor znano, je časopisje že večkrat poročalo o tožbah župnika Erhatiča.

Proti tej oprostilni sodbi pa se je tožiteljica A. P. pritožila na višje deželno sodišče v Ljubljani, kjer se je vršila 24. novembra zopet prizivna razprava.

Višje deželno sodišče je povabilo tožiteljico A. P. osebno k razpravi v Ljubljano in jo tam ponovno zaslišalo. Župnik

Erhatič pa je že v Mariboru sploh tajil, da bi bil izrekel na pram tožiteljici žaljivke, kakor so vtoževane. Toda tudi prizivno sodišče ni verjelo župniku Erhatiču, ampak tožiteljici, nezakonski materi A. P. ter ugotovilo, da za žaljitev ni treba neposrednih prič in je obsojilo župnika Martina Erhatiča na 240.00 Din kazni, oz. 4 dni zapora in v plačilo pravnih stroškov.

Nezakonsko materi, tožiteljica A. P., je zastopal odvetnik dr. Reisman, a župnika Erhatiča dr. Veble. Kakor znano, je časopisje že večkrat poročalo o tožbah župnika Erhatiča.

Ker je to bančno podjetje je v slovenski naselbini je v interesu rojakov, da se zanj zanimalo ter kupilo delnice, da pride banka enkrat popolnoma v slovensko last.—Ogl.

Pristopajte k SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI.

Naročite si dnevnik "PROSVETA"

Stanje za celo leto \$6.00,
pri lotu \$3.00.

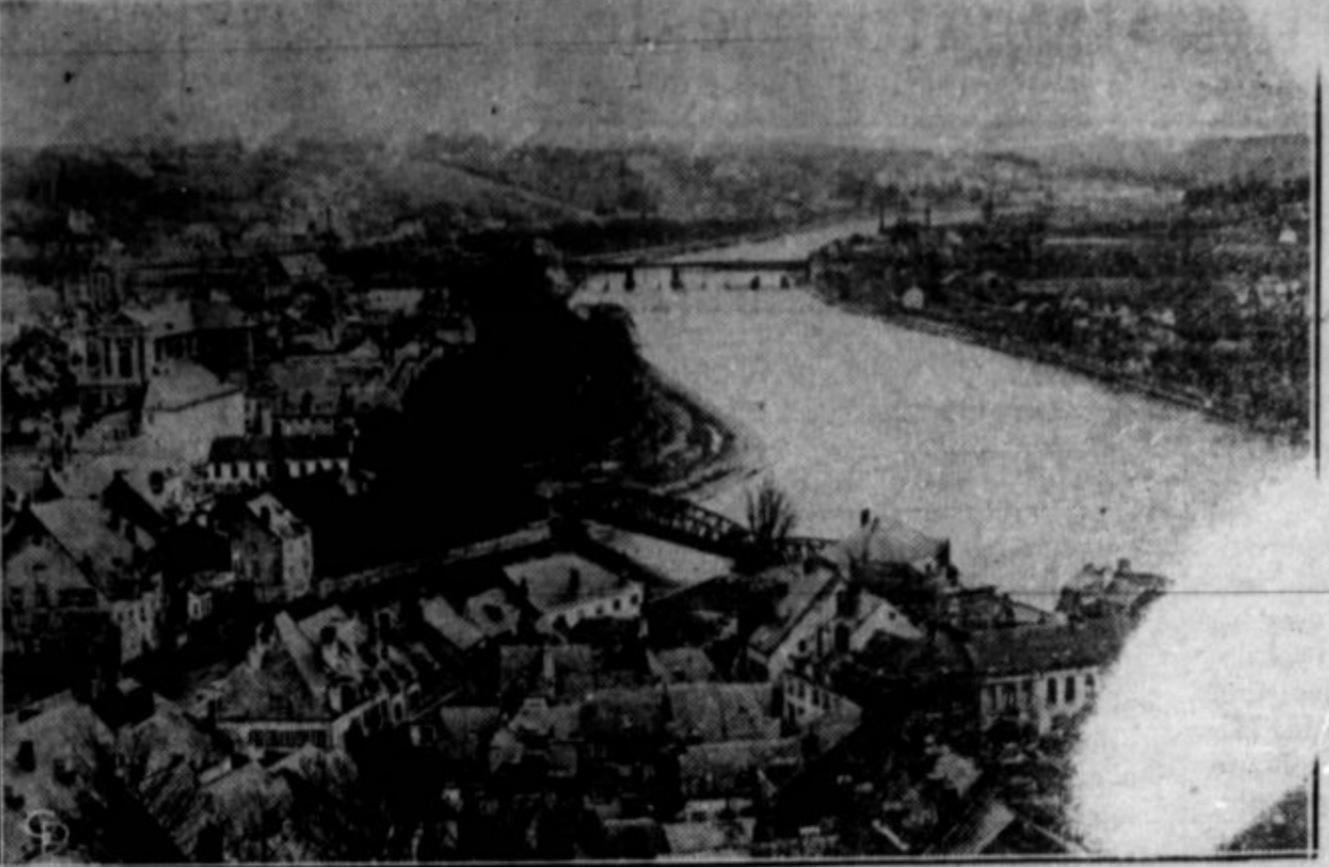
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ie) je treba za novo društvo. Naslov za list je na tajnosti:

2657 S. LAWNDALE AVE.

CHICAGO, ILL.

SLOVENCIM PRIPOROČAMO KAVARNO MERKUR
3551 W. 26th St., CHICAGO, I

DOLINA S SMRTONOSNO MEGLO

Adam Milkovič:

SUŽNJI KRVI

ROMAN ČUVSTEV IN NAGONOV ČLOVEKA

Vse pravice do ponatisa in Proletarca pridržuje avtor.

(Nadaljevanje.)

"Maj san," je vzdihnila Madalena, "moj zlati san, vijolina." V teh trenotkih ji je padla glava med blazine. Njeni kodri so polegeli po nji počasi, drug za drugim, kakor da bi čutili, koliko je človeku ob takih trenotkih svetega hrepenjanja po nečem lepem, daljnem, ki polega vanj samo ob teh tihih glasovih, kakor drugače nikoli, nikoli... V njene oči sta tedaj priběžali dve solzi, Bog ve zakaj; prišla sta siloma, kakor, da sta bili že dolgo iskalni poti iz nečesa razbolelega — iz srca. Tam zunaj je utihnilo. Madalena se prisluhnila, privila luč in se nasonila na okno. Strmela je v temni gaj in takrat je v njem spet zašepešala in zajokalo.

Madalena si je ogrnila plašč in zbežala po stopnicah. Počasi, da ni zajeta kamencem na stezici je stopala bliže in bliže. Že je v svitu opazila lok in dvoje črnih senc, ki sta sklonjeni sedeli na klopi, ko je mahoma obstala. Gospača je omahnila roko; prestrail se je bil neme prikazan. V naslednjem trenotku sta opazila, da se tudi na drugi strani premikajo sence, se skiskajo in šepetajo med seboj. Bili so to zaljubljeni, ki so morda šli tod mimo in prisluhnilni, da čujejo mile vzdihljaje strun, ki v ranjenem srcu vzbude otožnost, a so mu vendar dragi in sladki. Omi drugi, ki je obiral strune na gitari, je segel v žep in posvetil v črno senco pred seboj. Takrat sta ostromela... Ramon je vztrpel, vstal in stopil korak naprej. "Ona! Madalena! Pridala je k njemu, prav k njemu! Ali naj ji pade pred kolena in ji razkrije, kolika je v njem ljubezen do nje? Tisti hip je razprostrel roki držeč v levici glosi, v desnici lok in zaječal: "Madame," je rekel, "ali naj..."

"Izvolute," ga je prekinila ona, "glas vaših gosil je izredno vabljiv."

"Madame, kako naj vam..."

"Kakor že hočete," mu je segla v besedo, "vse mi ugaja Izvolute vendar, gospoda; glasba mi je draga..."

"Jaz vas... je hotel še nekaj povedati, pa ga je prijatelj potegnil k sebi za jopič in udaril akord po gitari. In tedaj so tiho in brez besede zapele njegove gosil večno sladko pesem o ljubezni in sreči. Madalena se je nasonila na stoječe deblo in skrala vase vse te sladke glasove kakor da jih še ni bila nikoli čula in da jih čuje zadnjikrat to noč. Ko pa se je nekoč ozrla, je s strahom opazila, da je nekdo utrnil luč v njeni sobi. Vstrepetala je. Kdo naj bi bil? On?

"Čuja," se je stegnila h godcema, "pričakujem vaju... Pridita! Popoldan... Venecija hotel, soba št. 28."

Po teh besedah se je tesneje ovila v plašč in izginila v noč. Razčaran je stopil Ramon nekaj korakov za njo, potem pa obstal...

Ko je Madalena tisto noč prestopila prag svoje sobe, je planil k njej iz teme visok človek in jo zgrabil za vrat.

"Ha, ha," se je jarežal v obraz, "odkod prihajaš, varalica? A?"

"Venecij!" je zahopela Madalena.

"Vlačuga!" je sikitil on v njo in jo stresel močnejše, dokler ni omahnila in se zgrudila. Venecij se je tedaj sklonil nad njo, ji pljunil prav v obraz, potem pa sirovo stopil z desno nogo na njene prsi. "He, he, vidiš, tako postopa krotilec z nezvestnicami — pa naj bo to žival ali pa človek," je dodal in še močnejše stopil nanjo. "Vidiš, takole: vedno bolj in bolj bom pritiskal, ti vlačuga, ki hočeš, da gledam v tebi devico, haha..."

Madalena se je zagriza v njegovo obuvilo, a Venecij se je režal še naprej. "Le grizi, grizi zver, ako ti, hehe, staro usnje tekne." Sele ko je opazil, da je njen obraz osinjal, je odnehal in odstopil.

"Ukrotil sem leve," ji je grozil, "divje leve, da so postali kakor mačke krotki — pa da ne bi tebe? Kakor hočeš — tako ali tako!"

"Venecij," je uprla vanj oči Madalena.

"Tako ali tako," je ponavljal on. "Kakor hočeš. Moje roke so močne! Ljubi me kakor zahtevam, ali pa okušaj posledice nepokorščane. Razumeš?"

"Venecij!" je proseča zrla ona vanj.

"Vstani!" je ukazal on.

"Krut si v svoji strasti," se je zganila Madalena.

"Kar je v meni, je v meni. Vstani!"

Bleda kakor zid se je dvigala in plaho zrla v krotilca. Kaj naj storil? Ali naj na večno prenaša to trpljenje? Ali ni bilo življenje nekoč lepše? Pomaknila se je v kot, pripravila luč in strmela v krotilca, ki je s prekrižanimi rokami stal smeje kraj divana. Predaj se! Predaj se jim, nosili te bodo na rokah. Poštenje? Prokletje je!

"Čuj Venecij," je stopila korak naprej, "in ce ti..."

"Madalena!" je zagorelo v njem.

"Čakaj!" je odstopila ona, "ni še končan boj."

"Boj? He, he..."

"Stoj, ti pravim!" se je stisnila k steni Madalena, "moja kri je že prokleta, tisočkrat prokleta..."

"Kaj blebeta! Utrni luč in..." Ko še ni izgovoril, je nekdo plašno potrkal.

"Kdo je?"

"Vratar," je dejal od zunaj glas.

"Kaj hočete v tej uri, človek?" je vprašal otrok Venecij.

"Oprostite, ali se je," je hitel vratar, "tu pri vas zgodilo kaj posebnega?"

"Do sedaj še ne," je pogledal krotilec Madaleno. "In potem?"

"Oprostite, nič potem; slišal sem prestrašen krik pa sedaj ne vem odkod. Pomota, da pomota, oprostite, grem drugam," je odšepal vratar po hodniku.

"Utrni luč," je dejal krotilec trenotek kenne.

"Prinesi pijače!" je ukazala Madalena.

"Pijače?"

"Da."

"In potem?"

"Ima beseda ona," je dejala Madalena.

Krotilec se je zapičil v njene oči. Ona se hoče upijaniti. In potem? Pomej si je roke, skrbno zaklenil žrtev v sobi in zdrevl po stopnicah.

Madalena se je zgrudila na kolena in dvignila svoj kovinasti križ.

"Krist — končano! Kri je močnejša od Tvoje prepovedi — živeti hočem in moram po njeni volji. Ti veš, koliko gorja, koliko zaničevanja sem prestala kot ženska v človek odkar sem se te oklenila. Ti veš, da je bilo moje telo bičano, prognano na ulico in teptano, Ti veš za vse trpljenje, bolečino, — kaj hočeš še od mene? Mar ne vidiš, da moram živeti, kakor ukazujejo oni, ki so mojem telesu bližji od tebe? Moram, Krist! Sicer me bičajo in preganjajo — evo, tak je človek, ki si zanj trpel."

Ko se je ozrla, je vztrpelata. Zunaj je bila temna noč. Stisnila se je v kot, kakor bi jo bilo strah pred samom seboj. Ali smem? Beseda? Prisega? — Mati?

"O mati," je stegnila roke v noč, "o mati, preveč je borbe, preveč trpljenja — ne morem več, odpusti mi — samo nočoj, samo nočoj..."

Zagrizla se je v plašč in se tičala k steni. Tisti hip je prihoped Venecij. Planil je k njej, jo prizel tesno in še tesneje, jo dvignil potem in kakor mrtvo odnesel proti divanu.

"Evo pi!" je rekel, "prinesel sem ti." Natotil je in ji vlival v usta. Madalena je pozirala in požirala, krotilec je točil še in še v vlival v vlival.

"Pij," je silih vanjo, "o, kako si sladka Madalena! A kaj vraka," ji je odpril pest, "tišči med prsti. Vrzi proč to žezezo!"

"To je Bog," je dvignila ona pogled.

"Bog?"

"Krist!"

"Kaj je torej, Bog ali Krist?" je popačil obraz on.

"Bog in Krist," je bulila vanjo.

"Prav, jaz pa sem Venecij," se je zarežal krotilec. "Daj sem! Na, pi, Madalena!" Nalil ji je, se privil k njej in ji trgal oblačilo raz telo. Madalena se je opotekla po sobi.

"Ha-ha-ha..." je dvignila križ, "Ti nisi za mene, jaz ne za Tebe..."

"Vrzi!" je se opotekel za njo Venecij.

"Čakaj, da mu povem," se je norčevala ona in napol gola pritisnila križ na svoje telo ter vanj blebetala: "Ti, Bog, Krist, Odrešenik in kaj že hočeš, nočoj moraš od mene, ha-ha-ha... nočoj bo drugi pri meni..."

Oprosti gospod Bog, dovolj je..."

"Daj sem!" je stopil k njej krotilec, "okno je odprto..." Hotel ji je vzeti križ in vreči na ulico.

"Čakaj," je oklevala ona.

"Vrzi," se je zagrebel v njeno telo.

Madalena se je tisti trenotek opotekla do okna, zamahnila in odprla pest. Potem je prisluhnila — na ulici je zažvenketalo, se prekotalo in utihnilo... potem se je zatekla h krotilecu, se opotekla od njega in mu naslojeno ob steno ukazala:

"Pokekn!"

"Madalena!" se je nasmejal krotilec.

"Pokekn, pravim!"

"Se pred Bogom nisem klečal..."

"Pa boš klečal pred meno," mu je presekal krotilec.

"Pred teboj?" je odstopil Venecij.

"Hoče?" je odgrnila plašč.

"Madalena!"

"Skesaj se grdih dejanj, ki si jih storil nad menoj! Pokekn!"

Venecij se je zazibal in razpel roke.

"Pokekn, ako hočeš, da bom tvoja nočoj!"

"Vso noč?"

"Vso noč, do zore, Venecij."

Brez oklevanja je padel ponosni krotilec zveri pred žensko na kolena in se po njih pripazil do nje. "O ženska, strašna si," se je je oklepal, "strašna si in sladka, uh!" Grebel je po njej, Madalena se je nasmejala s hripcivim glasom in zibaje se ukazala:

"Utrni luč!"

Venecij se je opotekel in izvršil ukaz...

(Dalje prihodnjih.)

Vendar pa tedanja Amerika še ni poznala marsičesa, kar poznata danes. Novo iznajdbe in odkritja so ustvarile podlagi novim industrijam, katere je vprejel vir dividend, ki so prihajale v vedno večjem toku v blagajne novih korporacij in od tam v žeti delničarjev, od tu pa so jih zopet investirali v nova ali pa v že obstoječa podjetja, da so jim nosila nove dividende.

V zadnjih 25 letih je nastala avtomobilska industrija, ki se je v kratkih letih povzpela na vrhunc važnosti in dobitkonsnosti. Z njo vred se je razvila elektroška, ki je danes med največjimi tristimi in izvaja največji politični vpliv v deželi. Cuda vseh čud je industrij radia, ki je zrastla v velikana v zadnjih desetih letih in katero kontrolira na vrhu American Telephone and Telegraph kompanija iz razloga, ker izvaja končno besed nad vodstvom American Radio korporacije. Ta kombinacija predstavlja okrog štiri bilijonov dollarov bogastva, ali skoraj toliko kot znaša vse bogastvo Srbije in precej več, kot je vredna Jugoslavija s svojo diktatorijo vred.

Teh ogromnih gospodarskih vladvin Amerika pred 25 leti še ni poznala, zato je bila tudi bolj svobodna kot je danes. Kaotična premogovna industrija, ki je sama na sebi med največjimi v deželi, je bila v zadnjih letih anektirana po velikih industrijskih korporacijah — jelektrskem, železničnim, elektrarnah itd. — ki nabavljajo premog iz svetih rovov za svoje potrebe in incidentno tudi za splošni trg. Ta industrija je postala nekakšen zelnik, ki izvaja izrabljivo vsekaj začetek po svoje potrebi.

Tistem, ki imajo tu daljše spise: Bodo porabljeni kadar in kolikor bo dopuščal prostor.

Jugoslovanski konzuli v Ameriki pozivajo fante in može na nabor

(Nadaljevanje s 1. strani.) Ameriki vedno bolj predstavlja, ker je bil lastnik tovarev v drugi, iz enega mesta ali kraja v druge. Vendar pa se vsak, ki je bil takrat že v deželi, lahko spomini velike razlike med posameznim mestom tedanje in današnjem dobe. V mnogih krajih so se kralji vlačili kar polne železnic. Danes je ta češveronožec na mestni ulici redka prisotnost v tisku, so večinoma izostali za prihodnjo številko. Tistem, ki imajo tu daljše spise: Bodo porabljeni kadar in kolikor bo dopuščal prostor.

Milwaukee Leader

Največji ameriški socialistični dnevnik — Naročina: \$6.00 na leto, \$3.00 za poletna, \$1.50 za tri meseca.

Naslov: 528 Juneau Ave., MILWAUKEE, WIS.

FOTOGRAFIJANJE V BARVAH

Leo Godovsky in Leopold Mannes v New Yorku pravita, da sta iznašla proces fotografiranja v barvah. Ekspperimentira sta 15 let. Ako sta resnično uspela, bodo fotografične slike v bodoče v naravnih barvah namesto le v črni ali beli.

Zadružna banka Ljubljana, Jugoslavija,

V LASTNI HIŠI, MIKOŠIČEVA CESTA 13, BLIZU GLAVNEGA KOLODVORA, SE PRIPOROČA ROJAKOM V AMERIKI ZA VSE GOSPODARSKE POSLE, ZLASTI:</

Malo odgovora "Napredni Slovenki" v Clevelandu

Bridgeport, O. — Nedavno sem čital v Prosveti, da je društvo "Napredne Slovenke" SNPJ. v Clevelandu prispevalo za novo cerkev fare sv. Vida \$50 in \$10 razkolniški "Zarji". Tisto poročilo sem potem na kratko komentiral v Prosveti. Dne 4. dec. mi neka "napredna Slovenka" odgovarja v "E.", kjer me počaščuje z "gospodom". Hm, — gospod Snov... Zakaj mi pravi gospod, ne vem, bržkone zato, ker je tega navajena. Na prireditvi odcepiljene "Zarje" so bili gospod Ponikvar in gospod Jager. Seveda, gospod, gospod, nu, pa naj bo še Snov enkrat gospod!

Saj jaz vem, da mi ne gre vaše društvo nič v nos in si ga tudi ne vtikam. Sami dajete stvari v javnost, iz katerih vidimo, kako ste nekatere napredne. Sestra Tancek je predlagala, da se da za cerkev. O. K. Cemu je to storila, niste pojasnili. Predsednica bi morala vedeti, da se to ne vjema z načeli SNPJ., in da so taki prispevki in predlogi zanje proti pravilom in proti imenu društva "Napredne Slovenke". Kar se tiče društvenega denarja, ga seveda nisem štel. Brez nič blagajna ni, ker bi drugače ne določili \$60 v take namene.

Kar se tiče revežev, jaz sem eden izmed njih. Ko sem bil ne dolgo tega v metropoli, sem jih videl tisoče, med njimi veliko Slovencev. Zanje je treba pomoći, ne pa za reči, za katero ste jo dali.

Socialistični klub je torej rež, "od kar ni 'Zarja' več pri njemu". Kaj je bila "Zarja" prej klubova? Pa tako vprijeti, da je bila samostojna! Kdo laže? Sicer pa je "Zarja" še klubova in šteje 45 pevcev in pevk. Vsi se zavedajo, da so člani delavskega pevskega zborata.

Ali ste mislili, da boste s svojimi razkolniškimi vodji mogli slepiti slovensko delavsko javnost? Le poglejte sentiment, le čitajte izjave in pa izkaz prispevkov v "Zarjin" obrambni fond, pa boste videli, da ljudstvo ve in čuti, komu so političarji napravili krivico. Odstopili ste in hočete klubov denar in ime njegovega pevskega zabora. Ni šlo, imeli ste konference ter posvetovanja in ste šli tožiti. Koliko jih je, ki vam odobravajo ta atentat na delavsko organizacijo? Povejte!

Ko sem bil na prireditvi kluba št. 49 v Collinwoodu dne 26. oktobra, je bila dvorana polna. In ta polna dvorana je napravila "Zarji", odseku kluba št. 27 navdušeno ovacio, ko je nastopila. Bila je predstavljena: "Zdaj nastopi prava, delavska 'Zarja'." Tisto, kar je temu sledilo, me je popolnoma uverilo, s kom je delavska javnost v metropoli. Odcepiljena "Zarja" je imela prizdrobo na dan, katerega ni kvarilo vreme. Dasi je imela privlačno opero, hrane in stan.

STUDENTJE ZAHTEVAJO PREVRAT

V Havani na Kubi se posebno študentje navdušujejo za nasilen prevrat. Ta slika je bila vzeta v Havani, ko je študentka, ki jo vidite spredaj, na vduševala kolege, da naj se pošurijo ter sledi vrgledu dijašta v Argentinu, ki je pomagal vreči predsednika v njegovo vlado. V Havani ne gre tako gladko ker je policija dijaške demonstracije vsoj razgnala. Nekaj participanov je bilo ranjenih in eden ubit, še več pa so jih oblasti posiale v zapori.

koliko je prišlo zunanjih posetnikov? Glejte, kakšno je bilo vreme 27. nov. ko je imela koncert klubova "Zarja". Imela je dobro udeležbo, prišli so tudi iz zunanjih naselbin, in če bi bilo vreme kolikaj ugodno, bi ne mogli vsi, ki bi prišli na njen koncert, v dvorano.

Vi ste imeli že dve prireditvi, in kaj ste napravili? Kot čujem, \$200 deficit. Pa se nič ne povhalite! Klub je običajno poročal tudi o finančnem izidu svojih prireditv, pa če so bili dobri ali slabii.

Ker sem član JSZ. in SNPJ., imam nekaj pravice, da se vtaknem tudi v kako tako stvar, kamor kakšna "napredna Slovenka" misli, da moj nos ne spada. Saj bi tudi cerkveni možje in cerkvene prošnje ne spadale k naprednim Slovenkom — še veliko manj kakor moj nos. Neoziraje se na razmere, povem, kar se mi zdi napovedno. Bilo bi mi žal, če bi skupina članic s takimi sklepi onečaščala lepo ime društva "Naprednih Slovenk". Upam, da bodo res napredne rojakinje v bodoče skrbele, da ne bo treba mojemu in drugim novosom posegati v njihovo poslovanje.

In pa "Enakopravnost". Seveda, ali niso socialisti in somišljeniki mnogo agitirali zanje ter zanemarjali "Proletarca"? In danes — kaj imajo od tega?

In danes — kaj imajo od tega? Ali je za "E." koristno, če se njene interese zapostavlja na ljubo osebnim ambicijam privatnikov? Ali po svojem skoku v rep stranko napreduje? Pred nekaj leti smo bili na "E." še ponosni. Mnogi so mislili, da je njen štab socialističen. Eni so bili res člani kluba, ne vem koliko časa. Niso bili iskreni člani in ne socialisti. Preprican socialist ne gre nikdar k republikancem ali demokratom.

Toliko na kratko v odgovor na razne očitke. Veselo novo leto vsem zavednim delavcem. Če ga še ne bo, borimo se toliko bolj, da ga čimprej izvojujemo. Moje voščilo Proletarca za prihodnje leto je: Podvojimo mu število naročnikov.

Joseph Snov.

Rockefellerja za pomoč brezposelnim

Kakor med vojno, ko so delavce prisilili kupovati liberty bonde, pri katerih so izgubili milijone dolarjev (v prilog velikih bank), tako silijo kompanije zdaj de uve, da prispevajo v pomoč brezposelnim v kompanijske fonde. Seveda prispevajo tudi kapitalisti. Npr., starci in mladi Rockefelleri sta dala skupno milijon. Nekateri dajajo po sto tisoč, \$50,000 in večinoma še manjše vso. To je podpora v obliki miločnine. Zakonita podpora brezposelnim in penzija ostarelim delavcem bi zbrisala pečat dobrodelnosti in postavila delavca na stopnjo samoponosa. Zdaj mora v potrebi igrati vlogo berača, da si dobi potrebne.

Dasi je imela privlačno opero, hrane in stan.

Račun razpečanih znamk J. S. Z.

Država in mesto	Redne znamke	za mesec avgust 1930.			Kovn. fond J. S. Z.	Skupaj
		Duoline	Izm. Let.	Mesečni pripravki		
ILLINOIS:						
Springfield	2	1	—	\$.95	\$.30	\$ 1.25
Virde	4	—	—	1.20	.40	1.60
Chicago No. 20	15	20	—	11.50	3.50	15.00
La Salle	6	8	—	4.60	1.40	6.00
MICHIGAN:						
Detroit No. 114	20	10	—	9.50	3.00	12.50
OHIO:						
Newburgh	5	1	—	1.85	.60	2.45
Piney Fork	14	6	—	6.30	2.00	8.30
Cleveland	40	10	—	15.50	5.50	21.00
Girard	6	—	—	2.10	.60	2.70
Glencoe	2	6	—	2.70	.80	3.50
Power Point	4	—	—	1.40	.40	1.80
Collinwood	15	10	2	10.00	2.50	12.50
Bridgeport	3	2	6	1.60	.50	2.10
PENNSYLVANIA:						
Hermine	6	2	—	2.50	.80	3.30
Burgettstown	5	2	—	2.20	.70	2.90
Member at large	8	—	—	2.40	.80	3.20
Forest City	4	4	—	2.60	.80	3.40
Sygan	13	8	—	6.70	2.10	8.80
Moon Run	29	—	—	8.70	2.90	11.60
Conemaugh	30	—	—	9.00	3.00	12.00
Latrobe	1	4	—	1.70	.55	2.25
Lawrence	1	6	—	2.40	.70	3.10
WISCONSIN:						
Sheboygan	10	10	—	6.50	2.00	8.50
Sublet	3	1	—	1.25	.40	1.65
Skupaj	236	121	6	2	\$115.15	\$151.40

za mesec september 1930.

ILLINOIS:	za mesec september 1930.					
	Chicago No. 224	9	6	—	\$ 4.80	
Virde	4	—	—	—	1.20	.40
Chicago No. 1	100	25	—	—	38.75	12.50
INDIANA:						
Clinton	—	12	—	—	—	—
MICHIGAN:						
Detroit	30	20	—	5	21.00	5.00
OHIO:						
Newburgh	4	1	—	—	2.55	.50
Cleveland	40	30	—	—	22.50	5.00
Power Point	4	—	—	—	1.40	.40
Bridgeport	4	2	5	—	1.90	.60
Collinwood	10	—	—	—	3.00	1.00
PENNSYLVANIA:						
Grays Landing	12	—	12	—	3.60	1.20
Hermine	8	2	—	—	3.10	1.00
Burgettstown	14	4	—	—	5.60	1.80
Moon Run	10	—	—	—	3.90	1.00
Forest City	5	4	—	—	2.90	.90
Canonsburg	14	—	—	—	4.20	1.40
Conemaugh	40	10	—	—	15.50	5.00
WISCONSIN:						
West Allis	10	10	—	—	6.50	2.00
Milwaukee	40	—	6	—	18.00	4.00
Sheboygan	—	10	—	—	3.50	1.00
Sublet	3	1	—	—	1.25	.40
Skupaj	357	129	29	11	\$164.25	\$46.60

za mesec oktober 1930.

ILLINOIS:	za mesec oktober 1930.					
	Oglesby	12	—	—	\$ 4.20	
Springfield	5	3	—	—	2.55	.80
Virde	4	—	—	—	1.20	.40
La Salle	11	8	—	—	6.10	1.90
MICHIGAN:						
Detroit št. 114	30	25	—	—	17.75	5.50
Detroit št. 115	20	—	—	—	6.00	2.00
KANSAS:						
Ar						

A Jugoslav Weekly
Devoted to the Interest
of the Workers.

Official Organ of
Jugoslav Federation, S. P.

NO. 1215.

Published Weekly at 3639 W. 26th St.

CHICAGO, ILL., DECEMBER 25, 1930.

Telephone: Rockwell 2864.

Federal Aspect of Jobless Insurance

We have repeatedly urged that unemployment insurance to be on a satisfactory basis must be nationwide. Probably this will require a constitutional amendment. Such an amendment should be so drawn that it will give Congress the right to pass not only unemployment insurance bills but whatever legislation is necessary to further the interests of workers in a country where industrial and labor problems are nationwide and state's rights are a convenient stronghold of predatory capital which has proved itself stronger than most of the states.

Pending the passage of this amendment we must go ahead with state legislation. There is much to be said for federal aid to state old age and unemployment pensions plans. Such aid would come out of income taxes, and to this extent those who advocate unemployment insurance based on contributions from the workers and industry or solely from industry, supplemented by federal aid, can reply that they are not letting the income receivers go wholly unscathed. We want, however, to see the responsibility of income receivers recognized in the state laws. The Conference for Progressive Labor Action, to which we owe thanks for stimulating discussion by getting out a concrete bill, is now swinging to the principle of state contributions.

Repression in India

If we Socialists are going to take the position—as I think we should—that we have a right and duty to protest against terrorism and ruthless repression wherever they are found, we cannot consistently say: "everywhere except India". There has been ruthless repression in India even if the Labor government has tried to use a restraint in India that the English Tories would not have used. Perhaps good will come out of the Round Table Conference in which the India delegates have shown a surprising and encouraging unanimity. Unquestionably the Labor government wants a solution. Unquestionably it has not a free hand in getting a solution. It does not, however, have to stay in office in order to enforce an Indian policy in which it does not believe.

The very greatness of the difficulties the Labor government faces will make its success in overcoming them the more remarkable contribution to world friendship and world peace.

Norman Thomas.

WORTHLESS MEDALS

"For sale. Fine old large medals. United States and foreign, all real medals, no junk, fine, rare. Ten different for \$1.75."

Less than a week before coming upon this advertisement in the catalog of a curio dealer, I spent half an hour examining a window in the City of Brotherly Love. The window contained relics of wars and wars and wars guns, swords, and not least, medals. There they were, priced from many dollars apiece for the hard-to-get ones, going back many years, to cheap ones, salable in dozen lots at almost anything, from the World war and other not remote conflicts.

Long have I doubted whether plays which exhibit the horror of war will do a great deal to frighten people from battle.

But I am certain that were some shrewd pacifist to invest in a few thousand of these rewards for valor—these supposedly coveted marks of distinction in the game of slaughter—and take them around selling them for almost nothing on street corners and in workshops, he would do a great deal to acquaint the rising generation with the futility, stupidity and bosh of warfare.—The World Tomorrow.

TO HIM THAT HATH SHALL BE GIVEN

According to a table placed in The Congressional Record of June 24 by Congressman Garner, nearly \$3,000,000,000 of tax refunds will have been allowed by the treasury department under Secretary Mellon, in the nine years from 1922 to the close of this year. The amount reported to June 21 this year is \$2,861,852,286. The largest amount for any one year was \$452,582,000 in 1924, but over \$440,000,000 was refunded in 1923, and over \$424,000,000 in 1926, and in 1929, nearly \$340,000,000.—The People's Lobby.

REPORTS AND COMMENTS

Get On The Band Wagon

At the New Jersey meeting of the national executive committee of the Socialist party it was reported that the membership of the party is growing fast. And now it is found that the membership of the young People's Socialist League is in a similar flourishing condition, having doubled since last year.

A growing organization is a good one to join. Adult Socialists should connect with the Socialist party organization, and young Socialists with the Young People's Socialist League.

Anna P. Krasna Speaks in Cleveland

For Sunday December 28, the Educational Bureau of JSF of Cleveland has arranged to get comrade Anna P. Krasna of Johnstown, Pa., to speak in English at the Slovene National Home, St. Clair Ave. The lecture will begin at 3 A. M. sharp. Several speakers of the Young People's Socialist League are also on the program.

The purpose of this lecture is to enlighten the labor Youth on Socialism, its principles and ideals and why they should become interested and active in this movement which demands social justice for the masses.

Comrade Krasna is a very capable speaker in both the English and Slovene languages, also very active in the Socialist movement. On Saturday

day December 27, she will speak in Barberton, Ohio.

All comrades and friends in Cleveland are invited to attend this lecture and especially the Youth, since the entire program will be in the English language. The committee appeals to the older comrades and friends to call attention of the younger generation to this program, to attend themselves and bring their friends along.

One-Sided

While in 1930 the income of nearly every American worker has been sharply reduced, either through direct wage cuts, short time or unemployment, for the owners of American industry 1930 is actually a banner year for dividends and interest payments.

The total dividends and interest for the first nine months of 1930 are higher than for 1929 and constitute a record for all time, according to Federal Press.

The aggregate wages paid to American workers this year are likely to show a decline of \$8,853,000,000, or about 26 per cent under 1929 figures, according to the Standard Statistics Co.

But corporation stockholders drew \$2,944,800,000 for the first three quarters of 1930, against \$2,501,000,000 in the same period of 1929. The bondholders drew of their share of unearned income from American industry \$3,200,471,000, against \$3,000,000 last year.—Max Hayes.

MORIBUND PARTIES

Beneath all the issues in the recent election was the repetition of a trend that has happened a number of times in American politics. The two leading parties are owned by the same interests and represent the same interests.

The Jeffersonians averted an oligarchy of control by defeating the Federalists in 1800. The Federalists survived, though a shadow of what they had been, to 1820 when they joined with the Jeffersonians in giving an almost unanimous vote to Monroe for President. There were no marked party divisions in Congress, no more than there are today.

The Federalists became the National Republicans and the Jeffersonians continued as Republicans. After the election of 1824 the Jacksonians emerged as the Democratic Party and as a farmer-labor party destroyed the alliance of the upper class parties in 1828. Some of Jackson's messages were radical denunciation of the capitalist and banking aristocracy of the East and appeals to farmers and mechanics to act in unison against the ruling classes.

National Republicans became Whigs, heirs of the old aristocratic propertied interests and were fought as such by Jacksonian Democrats. By the early fifties both Whigs and Democrats became tools of slave property. They repeated the history of the first two parties and a new alignment was necessary.

The new party was the Republican, pledged against the further expansion of slave property. The Whigs were destroyed and the Democrats fought for slave interests. The latter were then destroyed and capitalism had a free field for conquering the republic.

The Republican Party carried the banner of big capital and the Democratic Party the standard of little capital to the end of the nineteenth century. In 1904 the Democrats raised the white flag and marched into the camp of big capital but continued to mouth middle class phrases for a decade or more. In 1928 Raskob and Company moved the Democratic Party into the General Motors Building and since then the two parties have engaged in friendly rivalry for the job of serving the capitalist and banking plutocracy that rules the United States.

This is the fourth time in American politics that two major parties have become allies of the same ruling property interests. They have become fat and moronic, servile and silly, fit agencies for the grafters and racketeers in city politics for the corporate capitalism of state politics, and for the greater capitalist and financial organizations of the United States.

Let the reader make his own test. Endeavor to ascertain any difference between the two parties on unemployment, the tariff, injunctions, corporation and merger dominion, agriculture, war, militarism, foreign policy and any other problem of interest to the dispossessed urban and rural workers. The two parties, their leaders and candidates, are ranged in solid support of capitalist interests on these problems.

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

It is certainly peculiar to note the difference of opinion exist between the various judges of Chicago and the State of Illinois. In the campaign to free Chicago from the grip and rule of graft and gang many of the judges even go to the extent of helping the gangsters secure freedom. One judge insists on high bail. Another lowers the bail. One gunner known for his activities as a gunman is sentenced for toting concealed weapons by one court only to be freed by a higher court because the gunner was not presented with an arrest warrant. But these big gunners have plenty money. They can reach the higher court. Take the average individual on the other hand. It would be advisable for courts to insist on arrest warrants of respectable citizens. But no, you and I have no show in that. How many workers on strike have been beaten and arrested for mere picketing without an arrest warrant? How many respectable individuals have been arrested for possession of liquor without a warrant? Thousands of them.

The childrens Xmas Party held under the auspices of the Chicago District S. N. P. J. Federation last Sunday was well attended. A short program with gifts was quickly dispensed with and in the evening many young folks came to dance. Johnny's Boys played well.

Our folks are asked to patronize the dance of Jan. 10, 1931 at the S. N. P. J. Hall. It is sponsored by the Chicago District S. N. P. J. Federation and the net proceeds are intended for the unemployed fund. Johnny Kochevar's Melody Pilots will donate their services. Admission is 50 cents.

Our New Years wishes would embody the return to good times. Employment for all workers; the furtherance of our cause thru new members for our clubs, federation and paper; further success for the Illinois Mine Workers; greater interest of workers in the political field; the release of Mooney and Billings; further success for Russia's Five Year Plan; hope that the English Labor Party will cast their challenge to the other two parties on some strictly labor and socialist issue; that the Socialist movement increases steadily; the election of many socialists to municipal posts; that every good turn for the workers receives support from the workers; that Congress would adopt an employment insurance, old age pension and acts to help the poor mothers and children and repeal the 18th amendment; that the Chicago Socialists make a good bid in the coming municipal elections and that all of our comrades and friends are healthy.

Everywhere, the world over, people are celebrating Xmas. It is an old tradition which has grown into a mighty big business. Years ago, many years ago, presents were unheard of but from a little missive the fad has grown to become the greatest seasonal business affair of the world. We are not in harmony with the code but it is here and Santa Claus has made such an impression upon the minds of the people that we just naturally go along with it. To all of our readers we extend the best of wishes for a Happy Prosperous Year.

If our Chicago residents want to spend an enjoyable evening for New Year's we invite them to attend our New Year's Eve dance to be held at the Federations hall on Friday Dec. 26. Let us have a good attendance and make plans to regular first place for our club in the Federations ranking. Election of officers will take place.

Last Saturday evening the Jugoslav Building and Loan Ass'n held its regular Annual meeting and elected three new directors. A promising outlook is forecast. The reports were very favorable in spite of a year of unemployment. Several good decisions were reached.

CHEERING THE UNEMPLOYED

OUR AIM:
EDUCATION,
ORGANIZATION,
CO-OPERATIVE,
COMMONWEALTH

A TRIP TO DANVILLE

By NORMAN THOMAS

Saturday afternoon in Danville, Va. A day of almost steady rain, sometimes hard, sometimes a drizzle. Lines of strikers outside and inside the two stores in different parts of town where equitably and efficiently the committees give out food to patient and good natured men and women. This is a good day. There is food. Slabs of salt "fat back," bags of flour, some canned soup and some incidentals. "If only every day was as good," one of the leaders said.

Not far away the great mills with young, unhappy looking militia men patrolling the gates in the rain. And then the rows and rows of mill houses, a few of them show places, most of them four walls and a floor painted and perched on brick columns. Only a few have conveniences, all rents are relatively high. And from such homes some of the leading strikers are to be evicted. The legal time limit is up on Christmas Eve. (The boss is a great Christian who teaches Bible Class.)

Sunday afternoon at Danville, Va. A bare hall up a flight of stairs packed as New York subways are seldom packed. What if there should be a fire or the floor should give way? Best not think of that but listen to them sing Hymns (the strikers are sincerely religious) and union songs, mixed up with a modern version of the rebel yell. A fine, determined crowd to speak to, good local leadership, good general leadership when Frank Gorman of the U. T. W. is around. The Executive Council of the Virginia State Federation crowds in at a back door. It is meeting in Danville to pledge support.

For this is a strike which must win at least a partial victory if the organizing campaign in the South is to have real significance or success. To lose means to fasten more firmly the chains of low wages and yellow dog contracts on the South. The strike is not yet lost. It will be lost by the bravest men unless relief comes more rapidly and amply. The A. F. of L. unions are giving now. But not enough. The U. T. W. wrestles with debt as well as with the bosses. Never did I feel so keenly the blind folly of the great A. F. of L. which started an organizing campaign with no provision for a strike which the leaders should have known the employers might force on them. If men are going back it is largely because of the lag of the middle weeks when the commissary was low, debts high, and energies of U. T. W. leaders absorbed in getting food. Nevertheless what I saw gave me new confidence in Southern mill workers and some of the leaders they are developing. Don't forget, the Emergency Committee for Strikers Relief will be glad to forward your gifts.

A PICTURE OF THE SOUTH

The end of another Southern trip leaves me with mixed impressions. Dreadful unemployment in an industrial city like Birmingham but little evidence of the Communism which so excited Congressman Fish, a terribly poor countryside (especially in parts of Georgia and Alabama), bad prices for cotton and tobacco, discouraged farmers too numerous to make a living on soil mined of its fertility and scarred by the rains. This poor rural population, white and black, is a reservoir of cheap labor. The plantation psychology still rules, complicated by race prejudice and hallowed by an overdose of emotional, revivalistic, fundamentalist religion which is a dead weight on straight thinking. And yet: fine, keen forums in cities and colleges both white and colored. A genuine and increasing interest in Socialism, and a far greater interest in bringing public utilities to account. Much personal kindness to the Northern visitor. Some evidence of genuine concern for civil liberties in the better papers and a slow improvement in race relations. A definite defeat of the Black Shirts and other forces seemed likely to disgrace Atlanta by a race riot. Apparently the authorities want to forget their outrageous sedition cases against six Communists, guilty of no covert act. Put the puzzle together and make your own picture of the South whose industrialization means so much to us all.

The Socialist Vote

The national office is flooded with requests for definite information regarding the Socialist vote at the recent election. It will be impossible for the office to compile statistics on the vote until the official counts in all states have been completed and reports secured from the secretaries of state. All reports to date show a very large and encouraging increase in the vote. As soon as the figures are available a report will be issued by the national office.